

16. Голубков Е.П. Маркетинг: стратегии, планы, структуры. – М.: Дело, 1995 – 189 с.
17. Голубков Е.П. Маркетинговые исследования: теория, практика, методология. – Издательство “Фин-пресс”, 1998. – 416 с.
18. Зозулев А.В. Методические основы сегментации рынка: Диссертация...к.э.н: 08.06.02 / НАН України. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» –Київ, 2000. – 200 с.
19. Зозулев А.В. Современная теория сегментации рынка: Краткий обзор основных положений. /Маркетинг и реклама, №7-8, 2004. – С.26-33.
20. Костерин А.Г. Практика сегментирования рынка. – СПб.: Питер, 2002. – 288 с.
21. Маркетинг: Учебник. /Кол. авт. под ред. А.Н. Романова. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 254 с.
22. Хруцкий В.Е. Современный маркетинг.: Учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 528 с.
23. Beane T.P., Ennis D.M. Market Segmentation: A Review // European Journal of Marketing, 1987, Vol. 21, No. 5, pp. 20-27.
24. Надлер Дж., Хибино Ш. Мышление прорыва. / Пер. с англ. С.И. Ананин. – Мн.: ООО «Попурри», 1999. – 496 с.

Ячменьова В.М., Остапчук О.І.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ АРК

Пріоритетом формування економічної безпеки регіону є держава. Саме тому їх загальним мірилом виступає економічна безпека регіону. Проблема полягає в тому, щоб, створюючи базу для економічної безпеки держави, не завдати шкоди інтересам регіону і навпаки. Не дивлячись на вступ України у СОТ, який обумовлюється наявністю, як позитивних, так і негативних наслідків, істотного негативного впливу на стан економічної безпеки України не відбудеться. Ефект від приєднання до СОТ для різних сфер економіки України буде неоднозначним. Цей крок приведе до структурних, якісних і кількісних змін, уникнути яких не зможе український туристичний бізнес. Від претендентів до вступу у СОТ сьогодні вимагають більш жорсткі підходи до формування зобов'язань у сфері послуг. Хоча і існує висока вірогідність переваги позитивних наслідків для туристичного бізнесу, вітчизняні підприємства цієї сфери будуть не готовими до стійкої міжнародної конкуренції, не зможуть відповідати стандартам менеджменту якості послуг і рівню відносин у сфері туристичного бізнесу.

Вивченням проблеми економічної безпеки регіону займаються багато вчених, такі як: Забродський В. [1, 2], Тамбовцев В.Л. [8], Пономаренко В.С., Клебанова Т.С. [6], Михайленко А. [2], Мочерний С. [4], Пастернак-Таранущенко Р. [5], Стеченко Д. М. [7], Шлемко В. [12] та інші, але не дивлячись на це, питання економічної безпеки регіону в рамках його пріоритетного розвитку, тобто туристичного бізнесу розкриті не достатньо.

Метою моєї роботи являється формування механізму економічної безпеки туристичного бізнесу в АРК, як пріоритетного напрямку розвитку регіону.

Відповідно до поставленої мети необхідно розв'язання наступних задач:

- 1) оцінити сучасний стан економічної безпеки туристичного бізнесу АРК;
- 2) сформулювати механізм економічної безпеки туристичного бізнесу регіону АРК.

Оцінюючи економічну безпеку регіону АРК, а саме туристичного бізнесу, використаємо підхід Сенчагова В., який пропонує здійснювати оцінку економічної безпеки в таких сферах: ресурсний потенціал, рівень ефективності використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, конкурентоспроможність економіки, цілісність територіального і економічного простору і ін. Але головним недоліком даного підходу є відсутність точної вказівки відносно того, які з приведених показників використовувати для оцінки конкретної сфери. А також підхід Лазаренко З., який зв'язує поняття економічної безпеки з категорією ризику, і вважає, що використання категорії ризику дозволяє значно підвищити ефективність управління. Концепція ризику в стратегії забезпечення економічної безпеки включає два найважливіші елементи: оцінку ризику і управління ризиком. Оцінка ризику носить, як правило, експертний, вірогідний характер. Управління ризиком передбачає приведення можливих критичних соціально-економічних ситуацій з тим, щоб запобігти, ослабити і пом'якшити їх наслідки. Звідси витікає, що оцінка рівня економічної безпеки припускає на ряду з аналізом чинників ризику також використання категорій втрат (збитку).

В нашому випадку необхідно оцінити сферу туристичного бізнесу. Для якого головними є ресурсний потенціал, курортно-рекреаційний і туристичний комплекси, а також особиста безпека туриста (відпочиваючого), а також можливі ризики пов'язані з даним напрямком.

При обґрунтуванні і виборі управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки туристичного бізнесу регіону АРК, важливу роль відіграють методи прогнозування, що дозволяють змодельовувати найефективніші стратегії розвитку АРК і визначити в ній роль і місце туристичного бізнесу, як пріоритетного напрямку розвитку регіону. На основі всебічного ретроспективного аналізу і вивчення тенденцій розвитку регіону з погляду економічної безпеки розробляється стратегія туристичного бізнесу [3]. Використання інструментів прогнозування в управлінні економічною безпекою регіону дозволяють [2]:

1. Визначити можливі цілі і напрями розвитку регіону з погляду його економічної безпеки;
2. Виявити соціально-економічні наслідки реалізації кожного з можливих варіантів розвитку регіону;

3. Визначити заходи, необхідні для забезпечення економічної безпеки розвитку регіону;
4. Оцінити об'єм ресурсів і резервів, необхідних для здійснення намічених програм розвитку регіону.

Особливе значення методи прогнозування набувають при удосконаленні стратегічного планування розвитку регіону з погляду його економічної безпеки як однієї з функцій управління регіоном. Перевагами методів прогнозування є те, що прогноз скорочує кількість варіантних опрацювань на стадії формування плану, підвищує якість і глибину обґрунтування плану, формулює кінцеву мету плану і визначає умови його виконання, що дозволяє оптимізувати планові рішення [9].

Розробка прогнозів розвитку регіону здійснюється відповідно до основних методологічних принципів прогнозування [6].

Принцип системності вимагає взаємозв'язку і підлеглості прогнозів об'єкту прогнозування і прогнозного фону, під яким розуміється сукупність зовнішніх по відношенню до об'єкту умов, істотних для вирішення задачі прогнозу. Стосовно прогнозування розвитку регіону цей принцип означає облік впливу на рівень економічної безпеки регіону як внутрішніх, так і зовнішніх загроз економічної безпеки, а також зв'язків між ними.

Принцип динамічності вимагає переходу від статичного аналізу загроз економічної безпеки регіону до динамічного, що передбачає облік зміни загроз і зв'язків між ними в часі.

Принцип безперервності вимагає безперервного коректування і уточнення прогнозів, оскільки результати прогнозу дійсні тільки протягом обмеженого періоду часу. Принцип передбачає визначення оптимальної величини циклу прогнозування.

Принцип багатоваріантності, вірогідний характер прогнозу вимагає розробки альтернативних варіантів розвитку ситуації економічної безпеки регіону по декількох напрямках з подальшим вибором оптимального варіанту.

Принцип комплексності (узгодженості) припускає використання в діалектичній єдності двох методичних підходів: дослідницького (пошукового) і нормативного (цільового). Принцип передбачає узгодження пошукових і нормативних прогнозів різної природи і різного періоду попередження.

Принцип верифікуємості вимагає визначення достовірності, точності і обґрунтованості прогнозів.

Принцип об'єктивності вимагає високого ступеня відповідності прогнозного і здійсненого (реального) стану економічної безпеки регіону. Ступінь об'єктивності прогнозу визначається наступними чинниками: якістю і достовірністю початкової інформації; адекватністю методів прогнозування, що використовуються; термінами прогнозування. Принцип передбачає вибір і обґрунтування критеріїв якості прогнозу.

Принцип конкретності вимагає високого ступеня достовірності початкових даних, що використовуються для отримання прогнозу.

При прогнозуванні економічної безпеки регіону пропонується використовувати фактографічні статистичні методи. Під фактографічними розуміються методи прогнозування, які базуються на фактично інформаційному матеріалі про стан економічної безпеки регіону. Під статистичними розуміють методи, які здійснюють обробку початкової кількісної інформації [1, 10].

Розвиток регіону і відповідні зміни рівня його економічної безпеки залежать не тільки від того, скільки часу пройшло з початкового моменту, а і від того, які загрози, в якому напрямі і з якою інтенсивністю впливали на зміну цього рівня. Зміна показника рівня економічної безпеки регіону в часі виступає як результат дії багатьох загроз економічної безпеки. Тому украй важливо в процесі розробки прогнозу досліджувати залежність рівня економічної безпеки регіону від показників-загроз економічної безпеки [10].

Таким чином, використання підходів Сенчагова В. і Лазаренко З. до економічної безпеки регіону, а також використання методів прогнозування рівня економічної безпеки туристичного бізнесу в АРК, дозволить набутти достовірні прогнозні значення вказаного показника.

Кажучи про такий регіон як Крим, слід зазначити його пріоритетні напрями розвитку, такі як ресурсний потенціал(природні ресурси), курортно-рекреаційний і туристичний комплекси. Виходячи з цього, розглянемо економічну безпеку туристичного бізнесу АРК, як:

1. Ресурсний потенціал Криму, як чинник який є визначаючим в санаторно-курортній і туристичній діяльності;
2. Економічна безпека санаторно-курортного і туристичного комплексу як вид діяльності в економіці;
3. Безпека туристів як суб'єктів споживання туристських послуг.

Слід також відзначити, що економічна безпека туристичного бізнесу АРК буде забезпечена тільки тоді, коли дотримуватися безпеки туристів, економічної безпека санаторно-курортних і туристських установ, економічної безпеки санаторно-курортного і туристського комплексів. Якщо буде забезпечено економічна безпека на низовому рівні (особиста безпека туриста), тоді вона буде забезпечена на вищому рівні (безпека туристичного бізнесу в АРК) в цілому.

В даний час розвиток санаторно-курортної і туристичної діяльності в Автономній Республіці Крим є одним з головних напрямків. Воно базується на використанні мінеральних вод (з потенційним дебітом 14 тис. куб. метрів на добу), лікувальних грязей (з балансовими запасами 22,4 млн. куб. метрів), пляжів (довжиною 517 км), кліматичних і ландшафтних ресурсів, морського і гірського повітря і ін.

Виняткові властивості клімату і інших природних багатств дозволили з перших днів організації курортної справи віднести курортні місцевості Криму до категорії курортних місцевостей державного значення (наказ Кримревкома від 25.12.1920г. «про визначення курортних місцевостей загальнодержавного значення в Криму»).

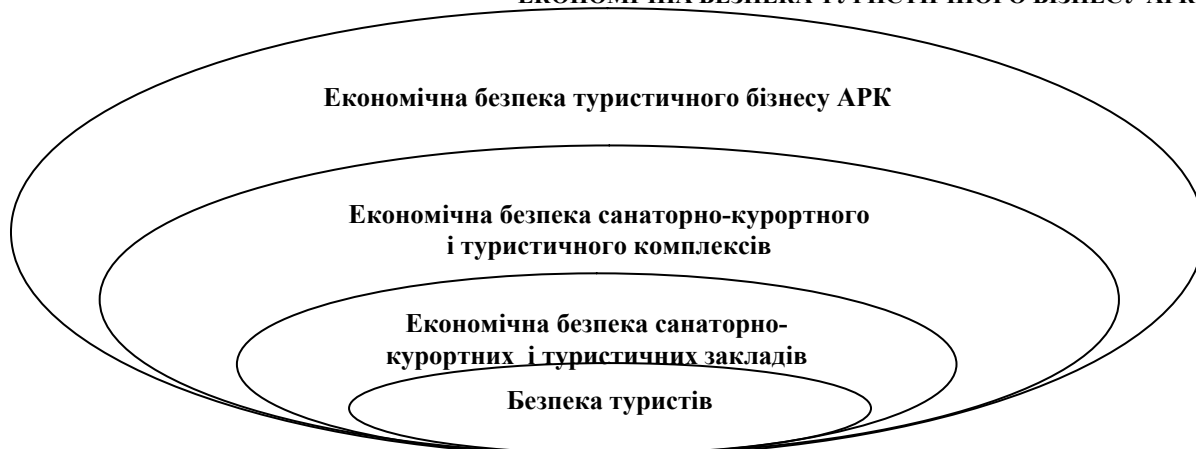

Рис. 1. Ієрархія економічної безпеки туристичного регіону АРК.

Якщо говорити про законодавчу базу України, то слід зазначити, що Закон України «Про курорти» передбачає регулювання суспільних відносин у сфері організації і розвитку курортів, виявлення і облік природних лікувальних ресурсів, забезпечення їх здобичі, раціонального використання і охорони з метою створення сприятливих умов для лікування, профілактики захворювань і відпочинку людей. Проте фактично ці статті Закону не розроблено, не вказано суб'єкти, між якими регулюються суспільні відносини, хто проводитиме здобич, виявлення і облік природних лікувальних ресурсів, хто забезпечить їх раціональне використання і охорону, відсутнє навіть саме визначення, що таке «мінеральні води» і чим вони відрізняються від питних, немає посилань на закони, в яких ці питання вже визначені («Про надра», «Водний кодекс» і ін.). В Законі також відсутні багато важливих положень, що стосуються природних лікувальних ресурсів, що вимагаються іншими законами України. Наприклад, Водний кодекс України по відношенню до водних ресурсів вимагає проведення державного і суспільного контролю за використанням і охороною водних ресурсів. В Законі «Про курорти» подібна стаття для мінеральних природних лікувальних ресурсів відсутня. Не визначені задачі для державних і суспільних контролюючих організацій, не обґрунтована вимога до державної і суспільної екологічної експертизи підприємств, зв'язаних з використанням вод і т.п.

Враховуючи, що існуюче в Україні законодавство не охоплює всіх проблем лікувальних природних ресурсів, в даний час створена робоча група по підготовці Закону України «Про природні мінеральні лікувальні підземні води і інші курортні ресурси».

Іншим важливим рекреаційним і лікувально-оздоровчим ресурсом автономії є пляжні території, також вони є ще одним джерелом епідеміологічних і екологічних ризиків.

З метою впорядкування використання пляжних територій і забезпечення в період курортного сезону їх функціонування відповідно до санітарних норм і правил безпеки Верховною Радою АРК затверджена розроблена Міністерством курортів і туризму ухвала «Про Правила по устаткуванню пляжів на водних об'єктах Чорного і азоського морів в Автономній Республіці Крим».

Ухвалення цих Правил дозволило в якійсь мірі поліпшити ситуацію по облаштуванню деяких пляжів в містах Феодосія, Євпаторія, Судак і інших.

Проте, на жаль, до теперішнього часу немає чіткого виділення при берегових захисних смуг вздовж узбережжя, не встановлено режими господарської діяльності на цих землях, не визначено порядок їх оренди. Не завжди території пляжів обладнано належним чином, забезпечуючи комфортність і безпеку відпочиваючих. Тут будуються тимчасові споруди розміщення, встановлюють вагончики, торгові кіоски, кафе, бари і інші об'єкти громадського харчування, часто без відповідних дозволів, узгоджень, необґрунтовано стягується платня за вхід на комунальні пляжі.

Якщо розглядати економічну безпеку туризму як напрям економіки, то слід зазначити, що безпека у галузі туризму - це сукупність чинників, що характеризують соціальний, економічний, правовий і інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб і держави у галузі туризму. Існує комплекс заходів, які дозволяють знизити рівень небезпеки. До них слід віднести заходи, спрямовані на розробку, виробництво, експлуатацію і реалізацію туристської продукції з необхідним рівнем безпеки. Це досягається їх технічним регулюванням, зокрема стандартизацією і подальшим підтвердженням відповідності.

Кримське курортне господарство зазнає структурні зміни пов'язано з впливом ринкової економіки. Наслідком цього є розвиток приватного підприємництва за поданням альтернативних місць розміщення; налагодження раніше загублених зовнішніх зв'язків і відновлення статусу Криму як загальнодержавної здравниці [12].

Сукупність перерахованих чинників пояснює значне зростання потоку рекреантів, що приїжджають до Криму на лікування та відпочинок. Саме, все попит на санаторно-курортне лікування і відпочинок, що збільшується, визначають і регламентують забезпечуючи зв'язки санаторно-курортних установ із зовнішніми суб'єктами [12].

Все зростаюча потреба у відпочинку і лікуванні в Україні пояснюється тим, що: по-перше, істотно виріс рівень життя в Україні; по-друге, держава стала більше надавати увагу оздоровленню нації; по-третє, створена соціальна система захисту населення, який передбачає профілактику захворювань і реабілітацію; по-четверте, зросла роль профспілок.

На якість санаторно-курортних послуг, що надаються, впливають наступні чинники, які визначають суб'єкти зовнішніх забезпечуючих зв'язків: фінансове забезпечення; забезпечення кадрами; ресурсне забезпечення; реалізація послуг (рис. 2).

Суб'єктами фінансового забезпечення являються:

- держава, яка датує діяльність санаторно-курортних установ за поданням послуг лікування і відпочинку населенню країн;
- споживачі, згідні заплатити за послуги, що надаються;
- засоби профспілок і соціальних фондів спрямовують для відновлення працездатності населення;
- інвестиційні засоби.

Схема. Забезпечення фактичної економічної безпеки регіон

Суб'єктами кадрового забезпечення являються:

- ринок робочої сили, який забезпечує санаторно-курортні установи обслуговуючим персоналом;
- експерти і консультанти, що надають послуги з підбору кадрів;
- вищі і середні медичні установи, які ведуть підготовку спеціалізованого персоналу; ВНЗ, що випускають фахівців комерційного напрямку. Під комерційним персоналом маємо на увазі персонал займається обслуговуванням курортно-рекреаційних установ (планово-фінансовий відділ, бухгалтерія, юристи, економічний відділ і т.д.)

Суб'єктами ресурсного забезпечення виступають:

- природно-лікувальні ресурси це бальнеологічні, природнокліматичні і грязьові ресурси кримського регіону, які є в достатній кількості;
- наукові ресурси це науково-дослідні і академічні інститути, які займаються вивченням проблем санаторно-курортних установ, розробкою нових методик лікування і форм господарювання;
- постачальники устаткування, забезпечують комплектацію сервісне обслуговування санаторно-курортного лікування і відпочинку;
- інфраструктура це підприємства інженерно-комунальна обслуговування санаторно-курортних установ.

Суб'єктами реалізації послуг виступають:

- турагенти - посередники, що реалізують послуги туроператорів;
- маркетингові служби, що реалізують послуги власні послуги;
- індивідуальні покупці;
- профспілки, соціальні фундації і медичні установи, що направляють потребуючих на санаторно-курортне лікування.

Таким чином, забезпечуючи зв'язки санаторно-курортних установ із зовнішніми суб'єктами істотно впливають на якість послуг, що надаються, з лікування і відпочинку, а, отже, і на економічну безпеку санаторно-курортної галузі. Оскільки, чим вище якість послуг, що надаються, тим нижче рівень економічної небезпеки [9].

Згідно оперативним даним пасажиро потік за станом на 06.10.2006 р. склав 5672,5 тис. людина (за аналогічний період 2005 г.- 5771,0 тис. чоловік), що на 1,7% нижче за рівень минулого року. Кількість осіб які відпочили (розраховане за методикою НАПКС) склала 4957,9 тис. осіб, що на 1,5% менше ніж за аналогіч-

ний період 2005 року (2005 р. - 5031,1 тис. чол.). Організовано в оздоровчих установах відпочило (за даними виконкомів і райдержадміністрацій курортних регіонів) 1008,2 тис. чол., що на 1,5% менше ніж за аналогічний період 2005 р. (1023,7 тис. чіл.).

Кількість працюючих оздоровчих установ на вказану дату - 229 (2005 р. - 238), коефіцієнт заповнюваної працюючих здравниць - 48,9% (2005 рік - 44,2%).

Якщо говорити про безпеку туристів як суб'єктів, споживання туристських послуг, то необхідно відзначити головні чинники небезпеки: травмонебезпека, виробничі джерела, хімічні, радіоактивні, біологічні джерела, особиста безпека в умовах криміногенної обстановки, дія навколишнього середовища, психологічні чинники. Даний напрям передбачає комплекс заходів з порятунку туристів, відповідним інформуванням про можливі небезпеки і шкідливі чинники (зокрема, про наявність місцевостей, неблагополучних по екології і в епідеміологічному відношенні). Сюди слід також віднести страхування туристів як спосіб отримання засобів для лікування у разі захворювань або травм від заняття туризмом. Якщо ж не дотримуватися заходів безпеки, то вірогідність настання таких ризиків, як природні, екологічні, техногенні, індивідуальні, потенційні зростає з кожним разом все більше і більше.

Основною метою розвитку курортно-рекреаційного і туристичного комплексу є формування конкурентоздатного на світовому і національному рівнях туристичного продукту і курортних послуг на основі ефективного використання рекреаційного потенціалу Криму, забезпечення соціально-економічних інтересів і економічної безпеки регіону.

В той же час попередні підсумки курортного сезону 2006 року свідчать про необхідність кардинального перегляду філософії підходів до формування регіональної політики у сфері курортів і туризму.

ВИСНОВКИ

Постійне зростання доходів населення обумовлюють підвищення попиту на якісні послуги, разом з тим зростання цін в курортно-рекреаційній галузі Криму в більшості випадків випереджає підвищення рівня обслуговування. З іншого боку активно розвивається ринок туристичних послуг на зарубіжних курортах, перш за все чорноморських і середземноморських, який характеризується відносно низьким рівнем цін і високою якістю обслуговування. Ще одним чинником, стримуючим розвиток галузі, є і активна відкрита інформаційна політика конкурентів з формуванню негативного іміджу кримського курорту.

Для забезпечення економічної безпеки туристичного і санаторно-курортного напрямку, необхідно:

1. Удосконалити законодавчу базу України в області санаторно-курортного комплексу.
2. Модернізувати матеріально-виробничу базу засобів розміщення і пляжних територій курортів Криму.
3. Активізувати інформаційну політику формування позитивного іміджу кримського курорту;
4. Забезпечити раціональне використання природних лікувальних ресурсів і їх належної охорони;
5. Підвищити ефективність функціонування курортних установ.

Джерела та література

1. Забродский В., Капустин Н. Теоритические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы//Бизнес Информ. – 1999. - №15-16. – С.35-37
2. Забродский В., Кизим Н. А. Собственность, экономическая безопасность и государство//Бизнес Информ. – 1997. – 96с.
3. Концепция развития курортно-рекреационного и туристского комплекса АРК до 2010 года, одобрено распоряжением Советом Министров АРК от 12.07.02, №329Р.
4. Мочерный С. Механізм забезпечення економічної безпеки країни// Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Сер. Економіка. – 2000. – Вип. 6. – С. 5-11
5. Пастернак-Таранущенко Г. Результати дослідження шляхів забезпечення економічної безпеки України// Економіка України. – 1999. - №2. – С.21-28
6. Пономаренко В. С., Клебанова Т. С., Чернова Н. Л. «Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование». – Харьков: ИД «Инжэк», 2004. - 143с.
7. Сенчагов В. О сущности и основах стратегии экономической безопасности России//Вопросы экономики. – 1995. - №1. – С.97 – 106.
8. Тамбовцев В. Объект экономической безопасности России//Вопросы экономики. – 1994. -№12. – С.45-53
9. Чернявский А. Д. «Антикризисное управление»: Уч. пособие. – К.: МАУП, 2000. – 206 с.
10. Чистилин Г. Проблемы самоорганизации в переходной экономике//Экономика Украины. – 2000. - №3. – С. 57-63; №4. – С. 49-54
11. Шлемко В. І., Зінько І. Ф. «Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення». – К.:НІСД,1997.-120с.
12. Шмагина В.В., Харичков С.К. Рекреация и туризм в системе современных экономических приоритетов социально-экономического развития. – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2000 – 70 с.